

УДК 378.6:61.016:8:37.09-048.78

DOI: 10.31470/2786-6327/2023/3/41-47

Наталія Зінченко

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії та суспільних наук
nataliazinchenko81@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-3247-3836>
Полтавський державний медичний університет
(вул. Шевченка 23, м. Полтава, 36011, Україна)

Тетяна Харченко

кандидат історичних наук, викладач кафедри філософії та суспільних наук
t.kharchenko.0108@gmail.com
<https://orcid.org/0000-000-9896-6126>
(вул. Шевченка 23, м. Полтава, 36011, Україна)

Наталія Хрептак

викладач кафедри філософії та суспільних наук
Natalijakorshak1993@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7711-4506>
Полтавський державний медичний університет
(вул. Шевченка 23, м. Полтава, 36011, Україна)

**ГУМАНІТАРНА СКЛАДОВА ЯКОСТІ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ З ВИКОРИСТАННЯМ
ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

У статті розглядаються безпрецедентні проблеми сьогодення, які мотивують суспільство до запровадження та ефективного використання інноваційних технологій. Суспільство споживання створює різноманітні локаційні області з використанням нанотехнологій і медична освіта не залишається осторонь. Ефективний функціональний потенціал освітніх інституцій та їх модернізовані форми, сприяють активізації в складних сучасних умовах. Реалії сьогодення вимагають комплексного вирішення проблем. Інформаційне суспільство, яке змінило постіндустріальне, насичене інформаційними та комунікаційними технологіями, сприяє і вимагає модернізації педагогічних технологій. Епідемії, війни та інші глобалізаційні проблеми детермінують суттєві зміни в організації суспільства. Осторонь не залишився і інститут освіти. Зокрема саме гуманітарні дисципліни сприяють формуванню емпіричних конотативів. Як зазначає, В. Загвязинський, нове у педагогіці – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які у таких поєднаннях ще не висувались або ще не використовувались, а й той комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які несуть у собі прогресивне начало, що дає змогу в ході зміни умов і ситуацій ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти. Евристичний потенціал та можливості інформаційного суспільства першочергово переваги надають технологіям, знанням та комунікативним здібностям, медична освіта реагує на суспільні маркери першочергово. Завдяки перерахованим чинникам забезпечується продуктивність і конкурентоздатність індивіда в медичній галузі. В умовах інформаційного суспільства лікар сприймається як когнітивний, творчий і вільний суб'єкт, який самостійно визначає свій життєвий шлях. Саме такі потреби вимагають від майбутнього лікаря і суспільства в цілому нових параметрів мислення «критичного, креативного, яке активізує здібності, талант та професійні вміння, а також активності суб'єкта у ситуації вирішення екзистенціальних та соціальних проблем» (Зінченко Н. О., 2017: с. 20).

Ключові слова: «педагогічні технології», проектна робота, інформаційне суспільство, soft skills, технологія портфоліо.

Nataliia Zinchenko

Ph.D. in Philosophy,

Associate Professor of the Department of Philosophy and Social Sciences,

nataliazinchenko81@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3247-3836>

Poltava State Medical University

(23, Shevchenko Str., Poltava, Ukraine, 36011)

Tetiana Kharchenko

Candidate of Sciences in History,

Lecturer of the Department of Philosophy and Social Sciences,

t.kharchenko.0108@gmail.com

<https://orcid.org/0000-000-9896-6126>

Poltava State Medical University

(23, Shevchenko Str., Poltava, Ukraine, 36011)

Nataliia Khreptak

Lecturer of the Department of Philosophy and Social Sciences,

Natalijakorshak1993@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7711-4506>

Poltava State Medical University

(23, Shevchenko Str., Poltava, Ukraine, 36011)

THE HUMANITIES COMPONENT OF THE QUALITY OF MEDICAL EDUCATION WITH THE USE OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES

The article examines the unprecedented problems of today, which motivate society to introduce and effectively use innovative technologies. The consumer society creates a variety of location areas using nanotechnology, and education is not left out. The effective functional potential of educational institutions and their modernized forms contribute to activation in complex modern conditions. Today's realities require complex solutions to problems. The information society, which replaced the post-industrial one, is saturated with information and communication technologies, promoting and requiring the modernization of pedagogical technologies. Epidemics, wars, and other globalization problems determine significant changes in the organization of society. The institute of education, which is functionally obliged to prepare a person for life in modern conditions, was not left out. As noted by V. Zagvyazynskyi, the new dimension in pedagogy embraces not only ideas, approaches, methods, technologies that have not yet been put forward or used in such combinations, but also that complex of elements or individual elements of the pedagogical process that carry a progressive principle that makes it possible to effectively solve the tasks of upbringing and education in the course of changing conditions and situations. The heuristic potential and opportunities of the information society give priority to technologies, knowledge, and communication skills. Thanks to the abovementioned factors, the productivity and competitiveness of the individual are ensured. In the conditions of the information society, the individual is considered a cognitive, creative, and free subject who independently determines their life path. It is these needs that demand from a person and the entire society new parameters of thinking, which is "critical, creative, activating abilities, talent, and professional skills, as well as the activity of the subject in the situation of solving existential and social problems" (Zinchenko N., 2017: 20).

Key words: pedagogical technologies, project work, information society, soft skills, portfolio technology.

Постановка проблеми. Виклики сьогодення вимагають від суспільства негайної реакції, а особливо зараз, коли переважають інноваційні технології та нанотехнології. Розвиток комп'ютерних, інформаційних та комунікаційних технологій відкриває необмежене перспективне освоєння об'єктивної дійсності. Медична освіта не стоїть осторонь, а одна з перших реагує на соціально-гуманітарні зміни. Тому підготовка медичних фахівців формується перш за все на викликах та потребах інформаційного суспільства. Саме активний розвиток освітніх технологій забезпечує ефективне формування чіткої архітектури освітнього процесу. Освітні послуги набувають нового рівня, який в свою чергу вимагає запровадження і використання інноваційних педагогічних технологій у вищій медичній освіті.

Аналіз останніх досліджень. Проблематикою інноваційних педагогічних технологій при формуванні майбутнього спеціаліста у вищій школі займалися видатні українські педагоги, такі як: Михайличенко М. В., Рудик Я. М., Носко М. О., Гаркуша С. В., Цигура Г. О., Савченко В., Приходько В. В., Прокопенко І. Ф., Шевченко В. М., Загвизянський В. і т.д. Ретроспективна рефлексія доводить, що виклики «інформаційного суспільства» вимагають переосмислення освітньої парадигми, а проектування навчального процесу потребує систематизації завдань та інформації, враховуючи рівень підготовки здобувачів освіти.

Метою даної роботи є демонстрація актуальності гуманітарних дисциплін під час формування компетентних здібностей майбутнього лікаря та здійснення комплексної ретроспекції ефективності інноваційних педагогічних технологій при вивченні гуманітарних дисциплін у вищій медичній школі. За для досягнення поставленої мети було використано загальнотеоретичні методологічні принципи та методи компаративного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Історично поняття «технологія» виникає як протиставлення діючому поняттю «метод», оскільки остання категорія була не чітко сформованою, саме її недоліки сприяли появі «технології». Даний термін набув поширення світового масштабу у 40-х рр. XX ст., а в 60-х рр. модифікувало і розглядалося з позиції програмного навчання. Тобто поняття «технологія» відповідно до тлумачного словника з інформаційно-педагогічних технологій означає «у перекладі із грецького “technē” – 1) мистецтво, майстерність, уміння й сукупність методів обробки; 2) сукупність прийомів, застосовуваних у будь-якій справі; 3) сукупність способів обробки чи переробки матеріалів, інформації, виготовлення виробів, проведення різних виробничих операцій, надання послуг тощо (Крупський Я. В., Михалевич В. М., 2010: с. 72). Що ж стосується «педагогічних технологій», то дана категорія з'являється у 80-х роках. Якщо не деталізувати вище зазначену категорію, узагальнено можна сказати, що «педагогічна технологія» – це системний метод створення, застосування, визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з використанням комп'ютера і людських ресурсів, завданням якого є оптимізація форм освіти (ЮНЕСКО).

Сьогодні палітра видів педагогічних технологій представлена від класики до інноваційного креативу, так в «Енциклопедії педагогічних технологій та інновацій», яка входить до матеріалів навчального видання «Золота педагогічна скарбниця» визначають наступні види технологій: технологія традиційного навчання, технологія проблемного навчання, ігрові технології навчання, технологія особистісно орієнтованого навчання, технологія розвивального навчання, технологія колективного способу навчання, технологія розвитку критичного мислення, технологія програмного навчання, технологія інтерактивного навчання, проектна технологія, технологія модульного навчання, технологія колективного творчого виховання.

У сучасних умовах передбачається багатогранність теоретичної бази педагогічних технологій, вона безмежна та креативна. У зв'язку з цим поняття «інновації», «педагогічні технології», «проектування» мають неоднозначне трактування. Наприклад, Козубовська І. В. і Повідайчик О. С. у короткому тлумачному словнику психолого-педагогічних термінів зазначають, що педагогічні технології сукупність психолого-педагогічних настанов, які визначають спеціальний підхід, поєднання форм, методів, засобів у навчально-виховному процесі (Козубовська І. В. та Повідайчик О. С., 2021: с. 28). А от, І. П. Волков, говорить, що

педагогічні технології – це змістовна техніка реалізації навчального процесу. Проаналізувавши праці українських та європейських педагогів – реформаторів, ми узагальнили вище зазначене поняття – це сукупність психолого-педагогічних прийомів, що визначають спеціальні комплекси форм, методів та прийомів навчально-виховного процесу, тобто вона є організаційно-методичним інструментом педагогіки.

Слід пам'ятати, що медицина належить до професій системи «людина-людина» (Дубініна В., Харченко Т, Липій Є., Біланов О., 2022: с. 42), у зв'язку з цим лікар ХХІ століття потребує висококваліфікованої та різнопланової підготовки. Світогляд сучасного лікаря не обмежується особистим кабінетом, саме він сьогодні впливає на соціальні ситуації, забезпечує національну безпеку та імідж країни. Тому абсолютно логічно, що наразі в питанні підготовки майбутніх кадрів медичної галузі саме гуманізація є стратегічним напрямом перетворень усього інституту освіти (Бондаренко С. В., Пилипишин О. І., 2016: с. 55).

Існуюче різноманіття трактування поняття «педагогічна технологія» не випадковість, оскільки кожен дослідник за основу бере загально-визначений підхід розуміння сутності технології в загальному. Таким чином, сучасні педагогічні технології визначаються наступними чіткими факторами:

- за основу технології визначається методологічна, філософська позиція, вона проектується під конкретно-визначений педагогічний проект;
- технологічна послідовність має гносеологічний характер і чіткість побудови у відповідності до поставлених завдань і цілей, які мають форму чітко-визначеного, описового результату;
- продуктивна діяльність педагогічної технології реалізується завдяки взаємній праці викладача закладу вищої освіти та здобувача у форматі «діалог», «спілкування» з урахуванням індивідуального та диференційованого принципів задля оптимальної реалізації людських і технічних можливостей;
- послідовність втілення, поетапне планування компонентів педагогічних технологій повинні містити дві обов'язкові складові – відтворення викладача та гарантовані досягнення здобувачів освіти;
- діагностична робота, її діяльність формується на основі критеріїв, показників та інструментів опрацювання результатів навчально-виховного процесу, є невід'ємною частиною педагогічних технологій.

Інноваційна педагогічна технологія – це чітко конкретизована концепція педагогічної діяльності, яка реалізується на практиці завдяки прогресивним ідеям сучасності, а креативність постає фундаментом.

Опрацювання і використання інноваційних технологій потребує не лише активної діяльності викладача, а й здобувача освіти. Активність викладача демонструється на рівні організатора: глибоке знання психологічних, вікових особливостей учасників, вільне володіння інформаційною базою. А от, що стосується здобувача освіти, то його статус в даному процесі може змінюватися і це логічно, в процесі він отримує статус «зростаючий самостійник». Таким чином, інноваційна педагогічна технологія розглядається як технологія приватного типу, де використовуються чітко сплановані до відповідного проекту, упорядковані дії, процедури та операції, інструментально-забезпечуючі досягнення, які було заплановано у відповідності до цілей в діяльності конкретизованої групи. Відповідно невід'ємною частиною інноваційних педагогічних технологій постають: особистісний підхід, творчий початок, професіоналізм і фундаментальна освіта.

Розглянемо деякі інноваційні технології, які доречно використовувати в професійній підготовці майбутніх лікарів. Сьогодні лікар, це не лише лікуючий лікар, в першу чергу – це Янгол охоронець, це майбутнє країни. Тому, здобуваючи освіту за фахом, вони формуються як психолого стійкі, універсальні особистості. Адже реформаторські зміни в медичній сфері, кризові умови сьогодення потребують не лише професійних навичок. Сучасний лікар зобов'язаний володіти soft skills – це м'які навички, більше відомі в області бізнесу, але зміни

інформаційного суспільства вимагають від медицини онтологічних та гносеологічних змін. Soft skills – це оволодіння соціально – економічними навичками, саме вони дозволяють бути успішним і емпатійним. Тому використання таких інноваційних технологій, як портфоліо та проектування має високий рівень в навчально – виховному процесі під час формування м'яких навичок спеціалістів. Вище зазначені педагогічні технології рекомендуємо використовувати під час вивчення гуманітарного блоку дисциплін, таких як «Філософія», «Демократія: філософія та механізми», «Історія медицини» і т.д. Методичний комплекс є невіддільною частиною будь-якої дисципліни.

Для ефективної реалізації поставлених завдань і цілей на практиці сучасні педагогічні технології, мають обов'язково структурно формуватися з наступних компонентів:

- мультимедійне забезпечення, котре демонструє інформаційне наповнення кейсів під час проведення різнопланових занять, в медичній практиці актуально під час практичних;
- багатоаспектний комплект інтерактивних засобів навчання.

Пропонуємо більш конкретизовано зупинитися на зазначених педагогічних технологіях і їх структурних елементах при вивченні гуманітарних дисциплін у вищій медичній школі. Великої популярності у країнах Європи набуває портфоліо. Портфоліо визначається як колекція робіт і результатів здобувача освіти з тієї чи іншої дисципліни. Інформаційна колекція студента чи аспіранта наочно демонструє гносеологічний процес, успіхи і прогрес всебічно. Дана технологія є доповненням до традиційних контрольних – оцінюючих засобів, які спрямовані, як правило на перевірку алгоритмічних, фактологічних знань і умінь репродуктивного рівня засвоєння інформації майбутніми лікарями. Технологія портфоліо дозволяє врахувати результати, здобуті здобувачем освіти у різноманітних видах діяльності, - навчальної, суспільної, творчої, комунікативної та ін.

Сьогодні портфоліо оцінюється фахівцями, як одна з ефективних форм контролю знань, що допомагає вирішувати важливі педагогічні завдання: підтримувати високу навчальну мотивацію здобувачів освіти, розширювати можливості навчання і самонавчання, сприяти їх самостійності і активності, розвивати навички оцінюючої і рефлексивної діяльності майбутніх лікарів. Таким чином, проаналізовані особливості портфоліо презентують його перспективною формою індивідуальної демонстрації досягнень здобувача освіти, як загальним так і професійним. Даний спосіб оцінювання (портфоліо), дозволяє активізувати навчальну активність здобувачів освіти, рівень усвідомлення ними завдань, цілей і можливостей.

Наступна педагогічна технологія «проект», основне завдання якого – розвиток критичного і аналітичного мислення, вміння самостійно конструювати, накопичувати і узагальнювати здобуті знання, чітко орієнтуватися в інформаційному просторі. Слід зазначити, що технологія «проект» орієнтована на самостійну діяльність здобувачів, але передбачає варіації роботи, наприклад, – парна чи групова, індивідуальна, змішана. Має часові рамки, які визначає викладач закладу вищої освіти.

Опрацювавши літературу з даної проблематики, ми б хотіли визначити основні вимоги використання технології «проект»:

- наявність актуальної науково – дослідницької чи креативно-творчої тематики, яка потребує інтегрованого знання для вирішення постановлених завдань;
- практична, теоретична, пізнавальна цінність очікуваних результатів;
- самостійна активність здобувачів освіти;
- дотримання чіткого алгоритму при оформленні «проекту»;
- обов'язкове застосування дослідницьких методів;
- викладач корегує обговорення методів та способів дослідження;
- оформлення отриманих результатів;
- ретроспекція отриманих даних;
- чітко визначені висновки.

Слід акцентувати увагу, що навчальний процес базується на активній, цілеспрямованій діяльності здобувача, komponуючи завдання викладач обов'язково врахує можливості та інтереси

студентів. Отримана інформація повинна слугувати не разовим матеріалом, а повинна бути систематичною епістемологічною складовою гносеологічного процесу. На наш думку, для майбутнього лікаря з перших занять важливо акцентувати увагу на поняттях здоров'я, людини, смерть – взаємозв'язок та незворотність даних категорій. Не нехтувати і соціально – політичними категоріями: демократія, медицина, вакцинація, національна безпека. Головне завдання викладача – навчити здобувача освіти не лише здобувати інформацію, а використовувати її раціонально і креативно, з користю для суспільства.

Вище зазначені педагогічні технології традиційно мають декілька етапів: перший – пошук, визначення мети і цілей проекту, чітко сформульована проблема, організаційний момент, означити об'єкт і предмет дослідження, використати синергетичний підхід щодо гіпотез.

Наступний етап – конструкторський, іде пошук актуальної інформації, чітко розмежовуються методи дослідження, розподіл функціональних обов'язків, якщо передбачена.

Технологічний етап передбачає не лише самостійну роботу здобувачів медичної освіти, а й обмін інформацією. На завершення технологічного етапу викладач обов'язково повинен здійснити поточний контроль з метою аналізу здобутої інформації. Дана фаза взаємної роботи направлена на формування чіткого плану захисту проекту. Важливо відзначити, що план захисту доцільно структурувати за чітким алгоритмом: назва теми, актуальність, мета і завдання роботи, оприлюднення здобутої інформації, захист своїх досліджень і висновки.

Заключний етап ґрунтується на колективному обговоренні та аналізі результатів виконаного проекту. Здобувачі освіти, використавши набуті знання, повинні отримати реальний, наочний і відчутний результат, вирішивши проблему самостійно.

Технологія проектування розвиває не лише критичне та аналітичне мислення, а й сприяє формуванню пізнавальних навичок, вміння самостійно моделювати і накопичувати знання, вільно орієнтуватися у інформаційному просторі.

Висновки. Вище зазначена інформація доводить, що показником ефективності медичної освіти в інформаційному суспільстві є використання інноваційних педагогічних технологій, які демонструють креативний потенціал здобувачів вищої медичної освіти. Реформаторські процеси сьогодення в медичній галузі автоматично відображаються в інституті освіти. Тобто ми бачимо, що саме інноваційні педагогічні технології дають можливість реалізувати не лише освітні технології, а й вирішити питання медичної галузі та створити комфортні освітні умови і вивести освітній процес на конкурентоспроможні міжнародні ринкові відносини. Професійні компоненти майбутнього лікаря повинні відповідати потребам інформаційного суспільства. Сучасне суспільство має сприймати медичну вищу освіту не лише як соціальну інституцію, а як загально-філософський контент.

Список використаної літератури:

1. Дубініна В. О., Харченко Т. О., Липій Є. А., Біланов О. С. (2022). Соціально-гуманітарний компонент системи вищої медичної освіти в Україні. *Вісник Донбаського державного педагогічного університету. Сер.: соціально-філософські проблеми розвитку людини і суспільства*. Вип. 2 (16). С. 40–52.
2. Зінченко Н. О. (2017). Необхідність трансформації інституту освіти в умовах інформаційного суспільства. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. Польща. Том. 76 (II). С. 19–29.
3. Козубовська І. В., Повідайчик О. С. (2021). Короткий тлумачний словник психолого-педагогічних термінів. Ужгород. С. 41.
4. Михайліченко М. В., Рудик Я. М. (2016). Освітні технології: навч. посіб. Київ: ЦП «КОМПРИНТ». 583 с.
5. Наволокова Н. П. (2009). Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. Харків: Видавнича група «Основа». 176 с.
6. Носко М. О., Гаркуша С. В., Цигура Г. О. (2020). Педагогічні технології: поняття, структура та зміст. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка*. № 8 (164). С. 3–11.
7. Крупський Я. В., Михалевич В. М. (2010). Тлумачний словник з інформаційно-педагогічних технологій. Вінниця. 74 с.

References

1. Dubinina, V. O., Kharchenko, T. O., Lypiy, Ye. A., Bilanov, O. S. (2022). Sotsialno-humanitarnyy komponent systemy vyshchoyi medychnoyi osvity v Ukraini [Social and humanitarian component of the system of higher medical

education in Ukraine]. *Visnyk Donbaskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Ser.: sotsialno-filosofski problemy rozvytku lyudyny i suspilstva – Bulletin of Donbas State Pedagogical University. Series: Socio-philosophical problems of human and social development*, 2 (16), 40–52 [in Ukrainian].

2. Zinchenko, N. O. (2017). Neobkhdnist transformatsiyi instytutu osvity v umovakh informatsiynoho suspilstva [The need to transform the institution of education in the information society]. *Vyshcha osvita Ukrayiny u konteksti intehtatsiyi do yevropeyskoho osvitnoho prostoru – Higher Education in Ukraine in the Context of Integration into the European Education Area*, 76 (II), 19–29 [in Ukrainian].

3. Kozubovska, I. V., Povidaychuk, O. S. (2021). Korotkyy tlumachnyy slovnyk psykholoho-pedahohichnykh terminiv [Short explanatory dictionary of psychological and pedagogical terms]. Uzhhorod [in Ukrainian].

4. Mykhaylichenko, M. V., Rudyk, Ya. M. (2016). Osvitni tekhnolohiyi: navch. posib. [Educational technologies: a study guide]. Kyiv: TsP «KOMPRYNT» [in Ukrainian].

5. Navolokova, N. P. (2009). Entsyklopediya pedahohichnykh tekhnolohiy ta innovatsiy [Encyclopedia of Pedagogical Technologies and Innovations]. Kharkiv: Vydavnycha hrupa «Osnova» [in Ukrainian].

6. Nosko, M. O., Harkusha, S. V., Tsyhura, H. O. (2020). Pedahohichni tekhnolohiyi: ponyattya, struktura ta zmist [Pedagogical technologies: concept, structure and content]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihiv'kyy kolehium» im. T. H. Shevchenka – Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Chernihiv Collegium*, 8 (164), 3–11 [in Ukrainian].

7. Krupskyy, Ya. V., Mykhalevych, V. M. (2010). Tlumachnyy slovnyk z informatsiyno-pedahohichnykh tekhnolohiy [Explanatory Dictionary of Information and Pedagogical Technologies]. Vinnytsya [in Ukrainian].

Подано до редакції 02.05.2023 р.

Прийнято до друку 19.05.2023 р.